

פרשת נצבים

לנצח את המוות - החיים כמרד באובססיית המוות

הרב זקס פותח בהתבוננות מפתיעה: כדי להבין את התורה עלינו לשים לב למה שאיננו מופיע בה. בהשראת שרלוק הולמס הוא כותב כי לעיתים "המקרה המוזר" הוא דווקא מה שלא קרה. והחסר הבולט בתורה, על רקע התרבות העתיקה, הוא עיסוק מפורש במוות.

העולם העתיק - ובעיקר מצרים - היה אחוז אובססיית מוות. פירמידות, פולחן גיבורים, "ספר המתים" - הכול נועד להבטיח אלמוות. ארנסט בקר, בספרו הכחשת המוות, טען כי פחד הסופיות הוא כוח מניע מרכזי בציוויליזציה. גם פרויד דיבר על תנטוס - יצר המוות.

היהדות היא מחאה מתמדת נגד תפיסת העולם הזו. משום כך הוסתר מקום מותו וקבורתו של משה, כדי שקברו לא יהפוך אתר צליינות וסגידה. זו גם הסיבה לכך שבמקום לבנות פירמידה או מקדש כגון זה שבנה רעמסס השני באבו סימבל, בני ישראל הסתפקו במשך כחמש מאות שנה

המשך לנצח את המוות - החיים כמרד באובססיית המוות

מנהיגות בפרשה
הרב זקס

במשכן, מקדש נייד הדומה לאוהל יותר מכפי שהוא דומה למקדש.

התורה כמעט ואינה מדברת על עולם הבא. אפילו קהלת ואיוב אינם מתנחמים בו. מדוע? התשובה של הרב זקס חדה: אובססיית המוות מוזילה את החיים. אם העולם הזה הוא רק פרוזדור – למה להילחם ברוע?

כנגד תרבות המוות באה ההכרזה המהפכנית: הַחַיִּים וְהַמָּוֶת
נִתְּנִי לַפְּנִיָּה... וּבִחְרָתָּ בַּחַיִּים”

איך אם כן מנצחים את המוות? כן, יש חיים אחרי המוות. כן, יש תחיית המתים. אבל משה אינו מתמקד ברעיונות ידועים אלה. הוא אומר לנו דבר אחר לגמרי. **את חיי הנצח משיגים על ידי השתתפות בברית. ברית עם הנצח עצמו, כביכול. ברית עם א-לוהים.**

התמקדותה של היהדות בעולם הזה, ולא בעולם הבא, היא הסיבה לכך שהיהדות, יותר מכל הדתות הגדולות, מעמידה במרכז את הילדים. הילדים הם האלמוות שלנו. לכך כיוונה רחל באמרה ליעקב "הִבֵּה לִי בָנִים, וְאִם אֵין מִתָּה אֶנְכִּי" (בראשית ל, א). לא כולנו נועדנו להיות הורים; חכמינו אמרו כי ה"תולדות" שלנו הן בראש ובראשונה מעשינו הטובים, לא צאצאינו. אבל בכבדנו את זכר הורינו, ובחנכנו את ילדינו להמשיך את הסיפור היהודי, אנחנו משיגים לנו אלמוות בעולם הזה, העולם שא-לוהים קראו טוב.

מעובד מתוך האתר של הרב זקס וספריי השונים
לקריאה בהרחבה סרקו את הברקוד

מנהיגות - מודל לחקי

ברית מתחדשת - הזיכרון בחיים

משה איננו מסתפק בקריאה "בחרו בחיים". הוא מגדיר מנגנון מעשי להמשכיות: ברית מתחדשת. "ולא אתכם לבדכם אֲנִי כֹרֵת..." - הברית כוללת גם את "אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֹה". כלומר, הדורות הבאים.

לכן ניתנות שתי מצוות אחרונות: הקהל - חידוש הברית אחת לשבע שנים, וכתובת התורה - "וְעַתָּה כְּתֹבוּ לָכֶם". הרמב"ם מחדד: "ואף על פי שהניחו לו לאדם אבותיו ספר תורה, מצוה לכתוב משלו".

מסר של משה כאן, ההוראה האחרונה שלו לעם שהנהיג במשך ארבעים שנה, הוא זה: לא די לומר "אבותינו קיבלו את התורה ממשה", או מאלוהים. עליכם לקחת את התורה הזו ולחדש אותה בכל דור ודור. שומה עליכם לקבל בעצמכם את התורה כאמונתכם שלכם, ולא רק כאמונת אבותיכם. אם תכתבו אותה, היא תכתוב אתכם. מילותיו הנצחיות של האל הנצחי הן נחלתכם בנצח.

האלמוות מושג דרך אחריות, לא דרך זיכרון סטטי. הברית חייבת להישאר זיכרון חי, לא היסטוריה מתיישנת.

עיקרון פנהיגותי - בחירה בחיים כהכרעה ציבורית

משה, רגע לפני מותו, איננו מדבר על מותו. הוא מדבר על החיים. זהו עיקרון מנהיגותי עמוק: **מנהיג איננו משאיר אחריו אנדרטה - אלא אחריות.** במקום פולחן אישיות, הוא בונה קהילה מחויבת לברית מתחדשת. **מנהיג אמיתי מפנה את המבט מהנצחת עצמו אל בניית עתיד.** "בחרו בחיים" איננה סיסמה פרטית אלא הכרעה ציבורית המעצבת תרבות של עשייה, חינוך והתחדשות.

כדי להיות מנהיג אין צורך בכתר או במדי שרד. כל הדרוש הוא שתכתבו את הפרק שלכם בהיסטוריה, שתעשו מעשים שירפאו משהו מכאביו של העולם הזה, ושתפעלו כך שאחרים יעשו טובים מעט יותר על ידי כך שהכירו אתכם.

עקרונות
במנהיגות

טיפ מנהיגותי

לבנות המשכיות ולא אנדרטאות
המבחן של מנהיג איננו כיצד יזכרו אותו, אלא מה ימשיך
לפעול גם לאחר לכתו. תרבות המוות בונה מבנים כדי לנצח
את הזמן; תרבות הברית בונה אנשים.

אם אתה רוצה להותיר חותם – השקיע בחינוך, בהעברת אחריות,
ביצירת מחויבות חיה. אל תיצור תלות בך; צור מסוגלות אצל
אחרים. אל תשאיר אחריו רק נהלים ומבנים, אלא תלמידים,
ממשיכים, שותפים לדרך.

עקרונות במנהיגות - הרב יונתן זקס | לנצח את המוות - החיים כמרד באובססית המוות

עקרונות בחינוך

צוותי חינוך:

- **אחריות בין־דורית:** כיצד אנו מבטיחים שהערכים שאנו מדברים עליהם לא יישארו סיסמאות אלא יהפכו לברית חיה בבית הספר?
- **התחדשות:** האם יש לנו מנגנון קבוע של חידוש זהות בית־ספרית – או שאנו חיים מכוח הרגלים בלבד?
- **חינוך לחיים:** כיצד אנחנו מעבירים לתלמידים מסר שהחיים עצמם הם זירת המשמעות – ולא רק הישגים עתידיים?

תלמידים:

- **בחירה:** מה משמעות "בחרו בחיים" עבורכם השנה – בבית הספר, בבית, בקהילה?
- **המשכיות:** איזו מורשת שקיבלתם אתם בוחרים להמשיך, ואיזו אתם רוצים לחדש?
- **אלמוות ערכי:** כיצד מעשים שלכם יכולים להשפיע גם על אנשים שלא פגשתם עדיין?

עקרונות במנהיגות חינוכית - מאיר אביטן בסיוע בינה מלאכותית